

ИСТИНАТА ЗА СМЪРТТА НА ХИТЛЕР

« LA MORT D'HITLER » by Jean-Christophe BRISARD and Lana PARSHINA
© LIBRAIRIE ARTHÈME FAYARD 2018

© Гриша Атанасов, *превод от английски*
© Живко Петров, *дизайн на корица*

София 2018

Сиела Норма АД

ISBN: 978-954-28-2754-2

Жан-Кристоф Бризар

Лана Паршина

ИСТИНАТА ЗА СМЪРТТА НА ХИТЛЕР

Превод от френски
Гриша Атанасов

 ciela

Съдържание

ЧАСТ I

ПРОУЧВАНЕТО (I)

Глава I. Москва, 6 април 2016 г.	11
Глава II. Берлин, май 1945 г.	21
Глава III. Москва, октомври 2016 г.	32
Глава IV. Париж, октомври-ноември 2016 г.	47

ЧАСТ II

ПОСЛЕДНИТЕ ДНИ НА ХИТЛЕР

Глава I. 19 април 1945 г. „Къде са руснаците? Фронтът държи ли се? Какво прави фюрерът? Кога напусна Берлин?“	58
Глава II. 20 април 1945 г. „Рожден ден на фюрера, за съжаление, настроението не е празнично.“	63
Глава III. 21 април 1945 г. „Започва последното действие.“	69
Глава IV. 22 април 1945 г. „Войната е загубена!“	71
Глава V. 23 април 1945 г. „Знам, че Гьоринг е прогнил.“	74
Глава VI. 24 април 1945 г. „Войници, ранени, берлинчани, всички на оръжие!“	77
Глава VII. 25 април 1945 г. „Горкият, горкият Адолф, изоставен от всички, предаден от всички!“	81
Глава VIII. 26 април 1945 г. „Останете жив, мой фюрер, такова е желанието на всеки германец!“	83

Глава IX. 27 април 1945 г.	
„Ева, ти трябва да напуснеш фюрера...“	88
Глава X. 28 април 1945 г.	
„Химлер предлага преговори за слагане на край на войната в Европа“	91
Глава XI. 29 април 1945 г.	
„В присъствието на свидетелите ви питам, мой фюрер Адолф Хитлер, желаете ли да вземете за жена госпожица Ева Браун?“	94
Глава XII. 30 април 1945 г.	
„Къде са вашите самолети?“	107
Глава XIII. 1 май 1945 г.	
„Хитлер е мъртъв. Той се сражава до последния си дъх за Германия срещу болшеvizма.“	111
Глава XIV. 2 май 1945 г.	
„Хитлер е избягал!“	115

ЧАСТ III

ПРОУЧВАНЕТО (II)

Глава I. Москва, декември 2016 г.	119
Глава II. Лубянка, Москва, декември 2016 г.	128
Глава III. Берлин, 2 май 1945 г.	146
Глава IV. Москва, март 2017 г.	159
Глава V. Москва, май 1945 г.	179
Глава VI. Руски държавен военен архив, Москва, март 2017 г.	192

ЧАСТ IV

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Глава I. Москва, март 2017 г.	213
Глава II. Берлин, 30 май 1946 г.	238
Глава III. Лятото на 2017 г.	253
Глава IV. Париж, септември 2017 г.	271

Бележки относно архивите	293
Благодарности	295

Част I
Проучването (I)

Глава I

Москва, 6 април 2016 г.

Лана е угрижена.

Нейните познати в средите на висшата руска администрация не крият от нея колко крехки са шансовете ни да успеем. Срещата ни в 11 часа е потвърдена, но в Русия това не означава нищо. Ледена суграшица шиба лицата ни, докато се приближаваме към зданията на Държавния архив на Руската федерация. Тук го наричат ГАРФ (Государственный архив Российской Федерации). Национална институция, разположена в самия център на Москва. В нея се съхранява една от най-големите архивни сбирки в страната с повече от седем милиона документи, датиращи от XIX век до днес. Главно документи на хартия, но също много снимки и секретни досиета. Тъкмо заради едно от тези секретни досиета ние предизвикваме суровия московски климат, както и не по-малко суровата руска бюрокрация. Лана Паршина не е напълно неизвестна в Русия. Тази журналистка и режисьорка, млада американка от руски произход, постоянно е канена в телевизионни предавания, за да споделя за онова, което си остава най-впечатляващото ѝ постижение досега: последното интервю на Лана Петерс. Лана Петерс била старица, останала без пукнат грош, забравена от всички в старчески дом за бедни в затътената провинция на Съединените щати. Тя се криела и отказвала да говори с журналисти. Още по-малко да си спомня за баща си, някой си Йосиф Висарионович Джугашвили, наричан Сталин. Лана Петерс всъщност се казвала Светлана Сталин и била любимата дъщеря на диктатора. В разгара на Студената война, през 1960-те, тя избягала и поискала политическо убежище от американския враг. Оттогава станала символ на онези жители на Съветския

съюз, готови на всичко, за да се спасят от тираничния режим. Лана Паршина успяла да убеди несговорчивата потомка да заснемат поредица от разговори. Това било през 2008 г. Постижението ѝ било забелязано в цяла Русия. Всъщност Сталин се връща на мода в Москва от няколко години. Лана Паршина познава отлично сложните механизми на руската административна и бюрократична машина. Тя е сигурна, че ще успее да се добере до секретните, чувствителни и трудно достъпни досиета.

Но тази сутрин през април 2016 г. усещам, че е притеснена.

Имаме среща с директорката на ГАРФ, Лариса Александровна Роговая. Само тя може да ни разреши да прегледаме досието Х. „Х“ като Хитлер.

Още с влизането в главното фоайе на ГАРФ тонът е зададен. Униформен с мустаци в стил седемдесетте години, напомнящи за Фреди Меркюри, ни иска паспортите. „Проверка!“, изръмжава той, сякаш сме нарушители. Лана, със своя руски документ за самоличност, не представлява никакъв проблем. Моят френски паспорт усложнява положението. Военният, изглежда, не е много наясно с латинската азбука и не успява да прочете името ми. Бризар става ЕРНЗАР на кирилица. Точно така съм записан в регистъра на допуснатите да влязат за деня. След дълга проверка, благодарение на спасителното съдействие на Лана, най-после ни пускат да влезем. Дирекцията на архива? Въпросът ни дразни охранителя. Той вече се занимава със следващия посетител, със същата любезност. „Съвсем в дъното, след третата сграда вдясно.“ Младата жена, която ни упътва, не чака да ѝ благодарим, а ни обръща гръб и тръгва по зле осветеното стълбище. ГАРФ прилича на съветски работнически квартал. Обхваща множество сгради с мрачни фасади в най-чист съветски стил, смесица от конструктивизъм и рационализъм. Отминаваме здание след здание, като се опитваме да заобикаляме големите локви от снежна киша. „Генерална дирекция“ – съобщава с големи букви табела над двойна врата в далечината... Тъмна лимузина е спряла пред входа. Остава ни да извървим двайсетина метра, когато жена с внушителни габарити излиза забързано от зданието и потъва в колата. „Това беше директорката“, промълвява Лана с нотка на отчаяние, докато гледа как автомобилът се отдалечава.

Часът е 10 и 55, а нашата среща в 11 часа току-що се е изпарила под носа ни.

Добре дошли в Русия.

Двете секретарки в дирекцията на ГАРФ са си разпределили ролите, едната е любезна, а другата откровено враждебна. „По какъв въпрос?“ Без да разбирам нищичко от езика, какъвто е моят случай с руския, все пак лесно долавям грубостта на тона. По-младата жена – ако бях неделакастен, бих казал по-малко старата – явно не ни е приятелка. Лана ни представя, обяснява, че двамата сме журналисти – тя руска, аз френски. Идваме, защото имаме среща с директорката, с госпожа директорката, и за да огледаме един малко особен обект. „Няма да я видите!“, отсича враждебната секретарка. „Тя излезе. Не е тук.“ Лана обяснява, че вече знаем, за тъмната кола отвън, за директорката, която е забравила за идването ни и се е изнизала под носа ни. Разказва всичко това, без да губи ентузиазма си. Възможно ли е да почакаме? „Както желаете“, заключава секретарката и напуска стаята с куп папки под мишница, сякаш за да подчертае колко ценно време сме се осмелили да ѝ отнемем. Над бюрото ѝ е окачен стенен часовник с кукувица. Показва 11 часа и 10 минути. Другата асистентка е слушала колежката си, без да каже нито дума. Не ни убягва гузният ѝ израз. Лана пристъпва към нея.

Среща в Кремъл, в президентството. Не била предвидена в графика на директорката. Естествено, когато позвъни Путин, или по-вероятно от неговата администрация, ще хукнеш нататък. Секретарката, любезната, обяснява с кратки изречения, навела очи. Изглежда толкова мила, гласът ѝ звучи успокояващо, въпреки че ни съобщава по-скоро лоши новини. А в колко часа ще се върне, кой би могъл да знае? Във всеки случай, не и тя. Заради нас ли е това повикване в последната минута? „Не. Защо да е заради вас?“

Минава 17 часът. Търпението ни се отплаща. Пред очите ни се разтваря кутия от твърд картон. Там, вътре, е той, съвсем малък, внимателно съхранен в сандъче.

– Значи това е той? Наистина ли е той?

– Да!

- Да, тя каза да.
- Благодаря, Лана. И това е всичко, което е останало?
- Да!
- Няма нужда от превод, Лана.

При по-внимателен оглед сандъчето прилича много на кутия за дискети. Всъщност е точно това. Черепът на Хитлер се съхранява в кутия за дискети! Нека да сме точни, става дума за парче от череп, което според съветските власти е от черепа на Хитлер. Трофеят на Сталин! Една от най-строго пазените тайни на Съветския съюз, а после и на посткомунистическа Русия. А за нас – завършек на една година очакване и издирвания.

Човек трябва да си представи сцената, за да разбере странното чувство, което ни обхваща. Правоъгълна зала, достатъчно голяма да побере десетина души. Маса, също правоъгълна, от лакирано тъмно дърво. На стената – поредица рисунки под стъкло, в червени тонове. „Оригинални плакати“, уточнили са за нас. Те са от революционната епоха. Революцията, великата, онази на Русия, онази на Ленин през октомври или ноември 1917 г., според това дали се следва юлианският или грегорианският календар. Горди работници с хлътнали кореми са нарисувани на тях. Силните им ръце развяват пред света пурпурни знамена. На пътя им се изпречва капиталист, потисник на народа. По какво се познава, че е капиталист? Облечен е в скъп костюм, носи цилиндър, има голямо тлъсто шкембе. Излъчва самодоволството на властниците пред по-слабите. На последния плакат човекът с цилиндъра е загубил надменността си. Проснат е по гръб на земята, главата му е смазана от огромния чук на работника.

Символи, винаги символи. Колкото и да си могъщ, ще свършиш смазан, със счупена глава, от отпора на руския народ. Виждал ли е Хитлер тези рисунки? Едва ли.

Жалко за него, защото в крайна сметка руснаците са взели и неговата глава. Или по-точно черепа му.

Но да се върнем на описанието на сцената.

Това малко помещение, тази заседателна зала с революционна украса се намира на партера на ГАРФ, в съседство с приемната на секретарките, където сме изчакали търпеливо завръщането на дирек-

торката Лариса Александровна Роговая. Пищната жена на петдесетина години впечатлява събеседниците си не само с импозантното си физическо присъствие. Нейното самообладание и естествена харизма я отличават от обичайните московски чиновници. При завръщането си от Кремъл тя прекоси приемната и влезе в кабинета си, без да ни види. Двамата с Лана бяхме седнали в единствените кресла в помещението. Те бяха разделени от огромно растение от типа на фикусите, навлизащо дълбоко в оскъдното ни жизнено пространство. Дори и да беше много съсредоточена, дори с целенасочена крачка, беше невъзможно да не забележи присъствието на две човешки същества край гигантския фикус. Тогава беше 16 часът. Двамата скочихме от местата си с възродена надежда. После телефонът извъня. „В съседната зала? Заседателната? След 30 минути...“ Любезната секретарка повтаряше нарежданията, които получаваше от слушалката. Лана се наведе към мен с усмивка. Ставаше дума за нас.

Директорката седи мълчаливо в края на голямата правоъгълна маса. Край нея, прави като почетен караул, стоят двама служители. Отдясно – една жена на толкова напреднала възраст, че отдавна е можела да поиска заслужен отдых. Отляво – мъж с прозрачен вид, сякаш излязъл от роман на Брам Стокър. Жената се казва Дина Николаевна Нохотович, тя е завеждаща специалните фондове. Името на мъжа е Игор Николаевич Владимирцев (представя се като Николай), той е ръководител на отдела за консервация на документи на ГАРФ.

Николай постави внимателно голямата картонена кутия точно пред директорката. Дина му помогна да вдигне капака. После те се отдръпнаха с ръце зад гърба и впериха погледи в нас. Поведение, което представляваше предупреждение, че двамата наблюдатели са готови да се намесят във всеки миг. Лариса, все така седнала, обхвана с ръце кутията, сякаш за да я предпази, и ни покани да погледнем вътре.

Бяхме изгубили надежда, че някога ще изживеем този момент. Това парче череп ни се струваше недостижимо същия ден сутринта. След дълги месеци на безкрайни преговори, на многократни искания, изпращани по електронна поща, като писма на хартия, по телефона, по факса (да, все още го използват често в Русия), в лични разговори с неотстъпчиви чиновници, ето ни най-сетне пред този човешки

фрагмент. Остатък от черепна кутия, близо четвърт от нея, доколкото може да се прецени с просто око (две париетални и една окципитална кост, за да сме точни). Обектът на възжеленията на толкова историци и журналисти от целия свят. Дали е на Хитлер, както твърдят руските власти? Или е на жена на около четиресет години, както заяви наскоро един американски учен? Да се задава този въпрос в седалището на ГАРФ, означава да се заговори за политика, да се постави под съмнение официалната позиция на Кремъл. Недопустим вариант за директорката на архива. Абсолютно недопустим.

Лариса Роговая ръководи ГАРФ едва от няколко дни. Тя е заменила досегашния директор Сергей Мироненко. О, колко политически е този пост в Русия през ерата на Путин. В наше присъствие Лариса Роговая претегля всяка дума, която изрича. Единствено тя отговаря на въпросите ни, двамата служители нямат право да се обаждат. Винаги е лаконична, отговаря с две, най-много с три думи, с постоянно изопнатото лице. Високопоставената чиновничка, изглежда, вече съжалява, че е откликнала на искането ни. За да сме точни, тя не е откликвала на абсолютно нищо. Нарездането да ни допусне да огледаме парчето череп идва от по-високо място. Колко високо? Трудно е да се прецени. От Кремъл? Със сигурност, но от кого в Кремъл? Лана е убедена, че всичко идва от Администрацията на президента. Както по времето на Съветския съюз, държавните архиви отново са се превърнали в секретен обект. На 4 април 2016 г. Владимир Путин е подписал указ, постановяващ, че управлението на архивите, публикуването, достъпът и разсекретяването им преминават под прякото починение на президента на Руската федерация, т.е. на самия Путин. Край на периода на открит достъп до историческите документи, започнал при Борис Елцин. Раздяла с харизматичния директор на ГАРФ Сергей Мироненко, приятел на множество чуждестранни историци и застъпник на почти свободния достъп до стотици хиляди исторически документи в неговата институция. „По-малко коментари, повече документи. Документите трябва да говорят сами по себе си“, позволява си той да отвърща на колегите си, удивени от тази политика на отваряне.

Свършено е! Мироненко в килера. Двайсет и четирите години образцова добросъвестна служба начело на ГАРФ не могат да променят нищо. Кремъл го понижава с едно драждане на перото. Не е уволнен,

не е пенсиониран (на шейсет и пет години има това право), не е преместен на друга длъжност, а понижен. Към изпадането в немилост се добавя унижението, защото, разбира се, новата директорка е не друга, а неговата досегашна подчинена, нашата скъпа Лариса Роговая. И Сталин не би се справил по-добре.

Указът на Путин е от 4 април 2016 г. А ние стоим пред кутията с това парче от череп на 6 април 2016 г. И да ни се струва, че Лариса Роговая би платила скъпо да ни види как се махаме, въобще не е въпрос на параноя. Цялото ѝ тяло излъчва антипатия към нас, страх да не свърши като Мироненко. Затова, когато поискваме да бъде извадена кутията за дискети от картонената, напрежението в малката зала веднага се покачва. Лариса се обръща към двамата си охранители. Провежда се бърза консултация. Николай клати глава неодобрително. Дина измъква някакъв лист от дъното на картонената кутия, намества очилцата си, които ѝ придават хитър вид, и се приближава до Лана.

В същия момент директорката дава на Николай знак, че не е променила решението си. Той продължава да се съмнява, колебае се известно време. После неохотно бръква с костеливите си ръце в кашона и изважда внимателно кутията за дискети.

„Трябва да се подпишете на присъствения лист. Напишете точно датата, часа и самоличностите си.“ Дина ни сочи какво да попълним във формуляра. Лана изпълнява старателно. Аз я оставям да се занимава с това и започвам да оглеждам черепа. Николай се намесва незабавно. Застава пред мен и с раздражено „ц-ц-ц“ ми показва, че съм сбъркал. „Най-напред попълнете присъствения лист“, настоява директорката. Лана се извинява за непохватността ми. На французин, на чужденец. Той не разбира, опитва се да им обясни с усмивка, притеснена все едно съм палаво дете. Защо е нужна тази предпазливост, защо е това напрежение? Мироненко минава покрай отворената врата на малката зала. Разпознавам го, защото съм го виждал много пъти в телевизионните репортажи при проучванията ми за досието на Хитлер. Той е сам в коридора. С натежало тяло, прегърбен, едрата му фигура отминава бавно, без да ни хвърли дори един поглед. Несъмнено знае какво правим.

Преди той е посрещал журналистите. Познава отлично черепа. Часът е 17 и 30, той вече е взел дебелия си палто, каскетът покри-

ва посивелите му коси, работният му ден е приключил. Но денят на Лариса не е. „Всичко трябва да се направи по правилата. Времената се менят, трябва да бъдем предпазливи“, напомня директорката, докато Мироненко напуска сградата. „Получихме зелена светлина от централната администрация да ви позволим да видите черепа, но сме длъжни да се отчитаме.“ Казваме, че разбираме, че е нормално, разбира се, няма проблем, защото Лариса не би искала да чуе друго от нас. Този череп, останалото от него, отново се превръща в ябълка на раздора, в причина за полемики между Русия и голяма част от останалия свят. На Хитлер ли е? Лъже ли Русия? Лариса очаква най-съществения въпрос – защо смята, че костите са автентични. Отговорът ѝ се състои само от две думи: „Знам го!“ Дина и Николай, нейните сътрудници, също го знаят. Но ние не го знаем. „Как можете да сте толкова сигурни?“ Наизустени изречения, подготвени предварително, повтаряни механично. Лариса ни ги рецитира безпогрешно. Години на проучвания, анализи, кръстосани проверки, извършвани от КГБ и от съветските учени, възможно най-добрите. Този череп със сигурност е негов, на Хитлер. „Във всеки случай официално е той.“ За първи път директорката на ГАРФ нюансира изказа си. Увереността се пропуква лекичко. „Официално“ – терминът не е безобиден. Това е черепът на Хитлер не научно, а „официално“.

Лана завършва попълването на формуляра. Застаналият пред мен Николай изчезва като по чудо. Кутията за дискети и черепът са на наше разположение. Лицата ни се доближават до пластмасовия капак. Голяма лепенка с марката на дискетите ни пречи да виждаме добре. Опитите ни да извиваме вратове, за да надникнем отстрани, не водят до нищо. Питам с жест дали е възможно да се отвори капакът? Ключът, да се завърти ключът? Жестикулациите ми подействат. Николай вади малък ключ от джоба си и освобождава закопчалката. После се връща на мястото си точно зад мен. Затова продължавам с жестовете. Този път показвам отваряне, повдигане. Правя го два пъти, бавно. Лариса спуска клепащи, Николай разбира и отваря кутията с мърморене. Черепът най-последно е действително е пред нас.

Фрагментът от череп, съхраняван в архивите на ГАРФ и приписван от Москва на Хитлер

Значи това е Хитлер. Това парче кост, напъхано на тясно в банална кутия за дискети от деветдесетте години. Каква ирония за този, който искаше да прегази Европа и да пороби милиони човешки същества! Хитлер, който се боял да не свърши зад витрина в Москва, изложен от своите руски врагове като обикновен трофей. Дори няма право на обстановка, достойна за значимото място, което е заел в съвременната история: на възплъщение на абсолютното Зло. Руснаците са го забутали някъде в дълбините на архивите си и съзнателно или не, се отнасят с него не по-добре, отколкото с останките на някакво куче. Ако е трудно да се получи разрешение да бъде видян, то не е защото руснаците се опасяват да не го повредят или да не влошат съхранението му, а по политически причини. Повече никой не трябва да проучва и да поставя под съмнение автентичността му. Този череп е черепът на Хитлер. Без никакви уговорки. Поне така е за руснаците.

Честно казано, обзема ме някакво разочарование. Това ли е най-секретният обект в руските архиви: печално парче кост, прибрано в

кутия за дискети? Припомнянето, че става дума за последната човешка останка от едно от най-големите политически чудовища, които познава светът, добавя чувство на отвращение към това разочарование. Но трябва да се съсредоточим. Да се върнем към проучването и да си спомним защо сме тук: за да повдигнем завесата от последните часове на Хитлер. Нека заради това да си зададем правилните въпроси. Къде е намерен този череп? От кого? Кога? И преди всичко, как да докажем, че наистина става дума за Хитлер. Искаме всичко това. И за начало трябва да изследваме този череп. „Да го изследвате?“, учудва се Лариса, която е дочула разговора ни с Лана на английски. „Да, тестове. За ДНК например. Да доведем специалист, съдебен лекар.“ Лана превежда дословно искането ни на руски. Директорката любезно я изслушва, без да я прекъсва. „Така няма да има повече съмнения. Никакви. Няма да има повече въпроси за принадлежността на този череп. Хитлер или не. Не е ли важно?“ И ще се пресекат изкъсо и най-безумните слухове за края на нацисткия тиранин. Хитлер в Бразилия, Хитлер в Япония, на Южния полюс...